

Shtesa optimale ditore mundësuar nga gjenetika dhe ushqimi

*Përgatitur nga Franz Riegler, konsulent i Schaumann, aksioner i Austria Praemix shpk
Përkthyer dhe përpunuar nga Olger Nanagjoka*

Qëllimi i majmërisë së derrit është prodhimi kosto-efektiv i karkasave të pasura me mish që japin mish të shijshëm. Potenciali gjenetik për prodhim të lartë të mishit është i pranishëm në derrat hibridë modernë, por zakonisht nuk shfrytëzohet plotësisht. Kjo ndodh nga njëra anë për shkak të kushteve të pafavorshme mjedisore, si p.sh.qëndrimi ose klima dhe shëndeti në anën tjetër, por edhe një sasi ushqimi që nuk i plotëson kërkesat ushqyese. Vetëm kur të gjithë faktorët janë në kahun pozitiv, “derrat 1,000 g” nuk janë utopi.

Ka akoma vend për diskutim se në cilat kushte kjo shtesë ditore prej 1000g është ekonomikisht e arsyeshme. Duke vepruar kështu, duhet të merren parasysh edhe parimet e procesit të rritjes së derrave të majmërisë, siç tregon kërkimi i mëposhtëm.

Proteina dhe marrja e yndyrës në fazat e majmërisë

Derrat hibridë bashkëkohorë janë më të pasur me mish dhe zhvillohen siç tregohet në Figurën 1, dukshëm me një rreze mishi më të madhe se sa derrat me gjenetike jo të permiresuar. Në të njëjtën kohë, dhjami (indi adipoz) zvogëlohet. Meqenëse nevojitet më shumë energji për marrjen e yndyrës sesa për grumbullimin e proteinave, kërkesa për energji të ushqimit për kg të derrave të sotëm është gjithashtu më e lartë.

Gjatë rrjedhës së një faze normale majmërie (25 deri në 115 kg peshë e gjallë), mund të përcaktohet një kurbë tipike për proteinën dhe yndyrën: në paramaturim kemi konsum të lartë të proteinave dhe në periudhën përfundimtare ndodh akumulimi i yndyrës (shih Fig. 1), kjo e bën të qartë se furnizimi optimal me lëndë ushqyese arrihet vetëm nëse receta ushqimore është përshtatur me kërkesat në faza të ndryshme të majmërisë. Prandaj, marrja maksimale e proteinave mund të arrihet vetëm nëpërmjet një furnizimi me proteina ose aminoacide në fazën e grumbullimit më të lartë të tyre. Për shkak të progresit të peshës përdorimi i karbohidrateve është gjithashtu shumë i nevojshëm.

Nga ana tjetër, yndyra formohet në fazën përfundimtare. Si rezultat, shpenzimet për lëndë ushqyese për kg janë më të larta dhe sasia e ushqimit në këtë fazë rritet. Një furnizim i tepruar mund të çojë në një degjenerim yndyror të karkasws.

Kjo haset kryesisht në karkasën e meshkujve që rriten më shpejt dhe kanë një konsum më të lartë ushqimi sesa dosat. Nga ana tjetër, konsumi i proteinave është më i ulët dhe shtimi në peshë është më shpejtë gjatë majmërisë.

Shtesa ditore si një faktor ekonomik

Një përmirësim i konvertimit të ushqimit në derrat hibridë modernë ka sjellë një kapacitet më të lartë prodhimi mishi. Kjo është më e dukshme tek dosat sesa tek derrat e kastruar dhe tek rracat e tjera të mirëfillta të mishit sesa te derrat hibridë. Sipas këtyre parimeve të përshkruara, faktori më i rëndësishëm ekonomik, përkatësisht norma e lartë e shtesës ditore, duhet të shfrytëzohet ekonomikisht. Kjo ngre pyetjen nëse shtesat ditore duhet të arrihen me çdo çmim dhe çfarë efektsh do të kishte shtesa ditore maksimale p.sh., masa 1000g në këndvështrimin e tregut. Një

përgjigje për këto pyetje jepet me anë të shembullit në vlerësimin e një eksperimenti të Hülseberger-it. Duhet të theksohet se sipas Hülsebergut derrat në fazën përfundimtare ishin të ndarë sipas gjinisë dhe me të njëjtën recetë ushqimore. Ushqimi i përdorur përmbante afërsisht 75% drithëra, 15 deri në 20% sojë dhe premikse të cilësisë së lartë të Schaumann, Tri-Pherphoral VM dhe SM 2074, të cilat përdoren në fazën paramajmërisë dhe përfundimtare. Kushtet optimale ambientale, si qëndrimi, klima, shëndeti, si dhe një derr hibrid gjenetiki intensiv japin përgjigje në pyetjen se si shtesa ditore do të kishte ndikim pozitiv në aspektin ekonomik.

Shtesa ditore dhe marrja e ushqimit

Si rregull i përgjithshëm, një shtesë e lartë peshe është e mundur vetëm nëpërmjet konsumit të lartë të ushqimit, ekziston një marrëdhënie e ngushtë pozitive midis marrjes së ushqimit dhe rritjes ditore, kapaciteti i lartë i ushqimit duhet të përdoret plotësisht. Në këtë periudhë të rritjes ushqimi i marrë në ditë është rreth 2.2-2.4. Receta ushqimore e zgjedhur tregon gjithashtu se racionimi i ushqimit për derrat nga 60 kg bëhet deri në një sasi maksimale ushqimi prej 2.8 kg/ditë për dosat, të cilat e marrin ushqimin ad libitum ndërsa derrat arrijnë të konsumojnë sasi më të mëdha ushqimi. Më e rëndësishmja është se derrat gjenetiki me një konsum të ulët ushqimi ditor janë në gjendje të arrijnë konvertim ditor të lartë nëse ushqimi që është ofruar është ad libitum, kjo ndodh sidomos në rastin e dosave dhe me meshkuj të kastruar vetëm deri në një maksimum prej 80 kg peshë e gjallë.

Shtesa ditore dhe përdorimi i ushqimit

Ajo që është interesante është çështja se si në rritjen e përditshme ndikon shfrytëzimi i ushqimit. Testi i ngarkesës së mishit të derrit (shih Figurën 4) tregon se rritja në konvertimin e ushqimit rritet me shtesa e ditore. Kjo vlen për derrat meshkuj, si dhe për femrat, meqë metoda e përdorur (deri në 60 kg peshë e gjallë) prodhon mbi 900 g shtesë ditore është metoda optimale e shfrytëzimit të ushqimit. Zhvillimi i shpejtë i organizmit gjatë kohës së paramajmërisë lejon një absorbim maksimal të proteinave. Në të njëjtën kohë, faza përfundimtare e majmërisë është shkurtuar dhe energjia e marrë nëpërmjet ushqimit përdoret për akumulimin dhe mirëmbajtjen e yndyrës. Rritja maksimale ditore rrjedhimisht çon në një përmirësim të caktuar në normën e konvertimit të ushqimit, nëse mishi ushqehet intensivisht në fillim dhe pjesa tjetër ushqehet në mënyrë drastike. Në veçanti, kjo vlen për sterilizimin kur cilësia e ushqimit është përshtatur me rritjen e shpejtë dhe marrjen e lartë të mishit në fazën përpara therjes.

Shtesa ditore dhe rrezja e mishit

Çështja kryesore është nëse rrezja e mishit arrin një rritje maksimale ditore. Vlerësimi është kryer veçmas sipas gjinisë dhe tregon një marrëdhënie qartësisht pozitive për të gjithë derrat e marrë në studim. Arsyja për këtë është se derrat janë më të rinj me një rritje të lartë dhe ushqehen në mënyrë më të kufizuar gjatë pjesës së fundit të majmërisë. Parakusht është që në pjesën e konsumit më të lartë të proteinave, ushqimi siguron një furnizim me cilësi të lartë të aminoacideve. Nëse dikush dallon sipas gjinisë, një raport pozitiv gjithashtu rezulton për neuteratet. Kjo tregon, një rritje të lartë, përmbajtje të lartë të rezës së mishit. Natyrisht, niveli i mishit është më i lartë tek meshkujt e kastruar dhe është më i ulët tek dosat.

Në një tjetër eksperiment të ushqyerit me meshkuj të kastruar, u zbulua se kur ushqimi jepej ad libitum në derrat me peshë 80 kg u rrit, pjesa e mishit të stomakut pati një rritje më të lartë. Kjo kërkon që kafshët meshkuj dhe femra duhet të lihen veçmas, pasi që ushqimi në ad libitum nuk rezulton me ndonjë humbje të përmbajtjes së mishit në femra. Sipas Hülsenberger ushqimi në fazën përfundimtare të majmërisë me një maksimum prej 70 kg peshë e gjallë ad libitum dhe më pas me kufizime një recetë më të kufizuar në energji (34-36 MJ për kafshë/ ditë), pjesa e rezës së mishit nuk përkeqësohet.

Derrat në fund të majmërisë sipas Hülsenberger janë në gjendje të arrijnë rritjen më të lartë me performancën më të mirë të therjes nën kushte optimale të ushqyerjes dhe kushteve të tjera mjedisore. Sidoqoftë, suksesi i tij është i dukshëm vetëm nëse plotësohen parakushtet e mëposhtme: duhet të përshtatet me kërkesat e derrat, mbi të gjitha, kërkesa e lartë për aminoacidet, energjinë dhe substancat aktive në fazën e gicave në rritje duhet të mbulohet plotësisht. Shtesat ditore të larta mund të arrihen vetëm me një normë të lartë të ushqyerjes në kohën e duhur. Kjo do të thotë se potenciali i lartë i rritjes në fazën e gicave në rritje duhet të përdoret plotësisht. Rritja e kompensimit në fazën përfundimtare çon në dështim.

Rritja e shtesës ditore çon në një impuls ekonomik më të kënaqshëm. Shtesat ditore nuk ndikojnë negativisht në cilësinë e trupave kur gjenetika, ushqimi dhe mënyra e të ushqyerit janë të drejta. Ushqimi sipas konceptit Schaumann, i kombinuar me kafshët me performancë të lartë, favorizon një majmëri të suksesshme dhe mish konkurrues në treg.

Fig. 1: Proteina, yndyrna dhe energjia ditore krahasuar me të dhëna nga literatura (rreth 25-100 kg) (Referenca: Abel et al)

Origjina e dërrit	Rritje ditore g	Proteina g/ditë	Yndyrna g/ditë	Energjia MJ ME/ditë
Hülseb. Hibrid*	816	127	214	11.5
DL**	836	108	326	15.4
LB***	828	124	262	15.4
(DL x DE) x DL****	927	116	291	14.4

*Abel et al., 1988 **Osfage et al., 1986 *** Gütte., 1978 **** Abel et al., 1983

Fig. 2: Raporti i rritjes ditore

Masë e gjalle në kg	Substancat e trupit në g	Proteina ditore në g	Yndyrna ditore në g	Energjia ditore në MJ	Rritja Proteina g/kg	Rritja Yndyrna g/kg	Rritja Energjia MJ/kg
20	500	91	65	4.8	188	130	9.6
40	650	113	135	8.0	174	210	12.5
60	750	125	220	11.8	167	295	15.7
80	800	125	300	14.9	156	375	18.7
100	750	113	340	16.1	151	450	21.5

Fig. 3: Raporti midis rritjes ditore në g (RD) dhe ushqimit ditor në kg

